

MAKROÖKONÓMIA

A makroökonómia fő kérdései és a makroökonómiai aggregátumok I.

DE GTK Ökonómia Intézet
Dr. Czeglédi Pál, tárgyfelelős (TVK 140) –
czegledi.pal@econ.unideb.hu
Fogadóóra: szerda 11-12, csütörtök 13-14

Dr. Karcagi-Kováts Andrea (TVK 112) –
karcagi-kovats.andrea@econ.unideb.hu
Fogadóóra: kedd 14-16

KÖVETELMÉNYEK

FÉLÉVKÖZI ÉS VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

- Vizsgát csak az a hallgató tehet, aki megszerzi a félévi **aláírást**. Ehhez az alábbiakat kell teljesíteni:
 - A szemináriumokon való jelenlét. 3 alkalomnál több hiányzás esetén – függetlenül attól, hogy igazolt vagy igazolatlan a távollét – a TVSZ 11. § (2) alapján nem adunk aláírást.
 - Lehetőség van megajánlott jegy (kizárólag jó (4) vagy jeles (5)) megszerzésére az alábbi feltételekkel: a félév közepén és végén 1-1 teszt megírására adunk lehetőséget a tananyag első és második feléből. Mindkét teszt esetében el kell érni a legalább 50,01%-ot és a százalékos átlagnak a legalább jó (4) érdemjegy alsó határát (76,01%). Ezek a tesztek nem pótolhatók, nem ismételhetők, önkéntes alapon lehet jelentkezni a megírásukra.
- **ÉRTÉKELÉS MÓDJA**
- A vizsga írásbeli. Az írásbeli vizsgán elért eredmény adja a kollokviumi jegyet az alábbiak szerint:
 - 0 - 50% – elégtelen
 - 50,01% - 64% – elégséges
 - 64,01% - 76% – közepes
 - 76,01% - 87% – jó
 - 87,01% - 100% – jeles

Mi a teendő a félév során?

Rendszeresen és önállóan kell tanulni!!!

Kérdezni kell, ha valami nem világos!

A tanulás alapja a könyv!!!

**Mishkin, F. S. (2020): Makroökonómia:
Gazdaságpolitika és gyakorlat. Alinea
Kiadó, Budapest.**

KÉRDÉS????

Kötelező és ajánlott irodalom

Feladatgyűjtemény:

<https://mersz.hu/mesz-tokes-makrookonomia-feladatgyujtemeny>

A makroökonómia fő kérdései és a makroökonómiai aggregátumok

Miről lesz ma szó?

- A makroökonómia fő kérdései: mi az a makroökonómia, miben különbözik a mikroökonómiától, milyen típusú kérdéseket fogalmaz meg?
- A makroökonómia fő mutatói közül: GDP.

A makroökonómia tárgya

Elméleti alaptudomány, alkalmazott tudomány

A közgazdaságtan kétféle értelmezése:

Köznapi, tágabb értelmezés:

vállalati gazdaságtan, számvitel, pénzügyek, gazdaságpolitika
stb.

(→ alkalmazott tudományok)

Tudományos, szűkebb értelmezés: elméleti alaptudomány

mikroökonómia,
makroökonómia,
összehasonlító gazdaságtan,
nemzetközi gazdaságtan.

Azaz: elméleti alaptudományt tanulunk!!!

Makro vs mikro

A *mikro*ökonómia az egyes gazdasági szereplők viselkedését, illetve egyes piacok működését magyarázza.

A *makro*ökonómia egy gazdaság aggregált viselkedését, azaz sok gazdasági szereplő együttes viselkedését magyarázza.

Nem különül el élesen a két diszciplína, de a makroökonómai szemlélet új fogalmak bevezetését, új összefüggések felismerését követeli meg.

Makro vs mikro

? Mivel foglalkozik a makroökonómia?

V: Egy (nemzet/makro)gazdaság egészének folyamataival.

A közgazdasági elemzés két alapvető szintje, szemlélete:

mikroökonómia ⇔ ***makroökonómia***

gazdálkodó egységek

egyéni döntések

egyedi mutatók

nehezebb – lexikális tudás

sok szereplő

módszer: modellezés

makrogazdaság

kormányzati döntések

aggregált mutatók

könnyebb – kevesebb új fogalom

kevesebb szereplő

módszer: modellezés

Makro vs mikro

A makroökonómiai állítások megfogalmazása, de még az értelmezése sem lehetséges tehát pusztán a mikroökonómiai tudás birtokában.

A mikroökonómiai tudás elengedhetetlenül szükséges, de nem elégséges a makroökonómiai folyamatok megértéséhez.

A makroökonómiának tehát az a célja, hogy a gazdaság viselkedését magyarázza: → a gazdasági szereplők együttes viselkedését jellemző különböző **aggregátumok** viselkedését fogjuk modellezni nagyban építve természetesen a mikroökonómiában megtanult szemléletmódra.

Miért tanuljunk makroökonómiát?

„Hazánk legfontosabb kereskedelmi partnere, Németország *gazdasági teljesítménye* 0,2 százalékkal mérséklődött éves alapon. Ugyanebben az időszakban az *amerikai GDP* enyhén a várakozások alatt, 3,0 százalékkal emelkedett éves összevetésben. A kínai gazdaság a várakozásokat meghaladó mértékben, 5,3 *százalékkal* bővült 2024 első negyedében, elsősorban a gazdaságpolitika *keresletösztönző intézkedéseinek* hatására.

Az Európai Unióban a korábbi gyors *dezinfláció* lassulása figyelhető meg.

A globálisan meghatározó jegybankok közül az Európai Központi Bank (EKB) 25 bázisponttal csökkentette az *irányadó rátáit* júniusban, míg a Federal Reserve (Fed) később kezdheti meg a kamatcsökkentést.

Magyarországon az infláció 2024 elején ismét a jegybanki *toleranciasávba* mérséklődött. Áprilistól az eddigi gyors ütemű dezinfláció megtorpant.

Az inflációs várakozások horgonyozottsága, a pénzügyi piaci stabilitás fenntartása és a fegyelmezett monetáris politika elengedhetetlen ahhoz, hogy a fogyasztóiár-index a jövő évtől tartósan visszatérjen a jegybanki célra

„(MNB, [Inflációs jelentés, 2024. június](#))

Miért tanuljunk makroökonómiát?

- ✿ **Az általános műveltség része.**
(Jobban értjük majd a világot – vagy nem...)
- ✿ **E nélkül csak felszínesen érthetnénk meg a gazdasági folyamatokat, jelenségeket.**
(Nélküle könnyebben átverhetnek.)
- ✿ **Megalapozza az alkalmazott tudományokat.**
(Jobban értjük majd a gazdaságpolitikát, a pénzügyet stb.)
- ✿ **Előírja a tanterv, és vizsgázni kell belőle.** 😊

A makroökonómia módszertana

„Modellezés”

- A makroökonómiaában (is) „modellek” vannak: formálisan (grafikusan) megfogalmazott feltevések és abból levont következtetések (predikciók).
- A félév során tehát különböző modelleket fogunk alkotni azért, hogy a gazdaság egészének viselkedését leíró aggregátumok viselkedésére ésszerű magyarázatokat adjunk.
- Konzisztencia: matematika és ábrák.

A modellezés 5 lépése

Egy közgazdasági elmélet vagy modell alapvetően 5 lépésből áll

- 1. A kérdés azonosítása.** A (jó) kérdés „miért”-tel kezdődik, általában. Pl. Miért növekszik most az infláció recesszióval együtt, miközben az előző recessziónál meg csökkent?
- 2. A változók azonosítása:** mit akarunk magyarázni (endogén változók) mivel (exogén változók)? Pl. exogén: olajár, technológia, endogén: RGDP, munkanélküliségi ráta
- 3. Az összefüggések algebrai vagy grafikus megfogalmazása.**
- 4. Predikció,** vagyis a modell vagyis a modell következtetéseinek a valós adatokkal való összevetése.
- 5. Előrejelzés**

A makroökonómia módszertana

Általános egyensúlyi szemlélet

Általános egyensúly: a gazdaságot egymással összefüggő piacok rendszereként fogjuk fel

→ a különböző piacokon meghatározódó árak és mennyiségek összefüggnek, pontosabban körkörösén határozzák meg egymást.

Általános ↔ parciális egyensúly

Makroökonómiában a gazdaságot néhány aggregált piac segítségével írjuk le.

Pl.: árupiac, munkapiac, pénzpiac, tőkepiac.

A makroökonómia módszertana

A közgazdasági „iskolák” közötti viták

A makroökonómiai kérdésekről több vita folyik, mint a mikroökonómiaikról – legalábbis így látszik.

- Léteznek közgazdasági „iskolák”, amelynek tagjai nem értenek egyet egymással sok mindenben.
- A gazdaságpolitikai következtetések szintjén erősebb a vita.
- A különböző gazdasági iskolákkal nem foglalkozunk (mert erre külön tudományterület van, az elmélettörténet).

A legfőbb makroökonómai aggregátumok

A három legalapvetőbb makroökonómiai változó:

- GDP
- infláció (illetve annak különböző mércéi)
- munkanélküliség

A GDP és az infláció mérése szorosan összekapcsolódik.

A munkanélküliséget későbbre hagyjuk (a munkanélküliség magyarázatával foglalkozó előadásra).

Aggregálás, aggregált mutatók

Aggregálás az a művelet, amikor a gazdasági egységek cselekedeteit összesítjük, és ennek alapján igyekszünk leírni a gazdasági szektorok magatartását.

Aggregált mutatók:

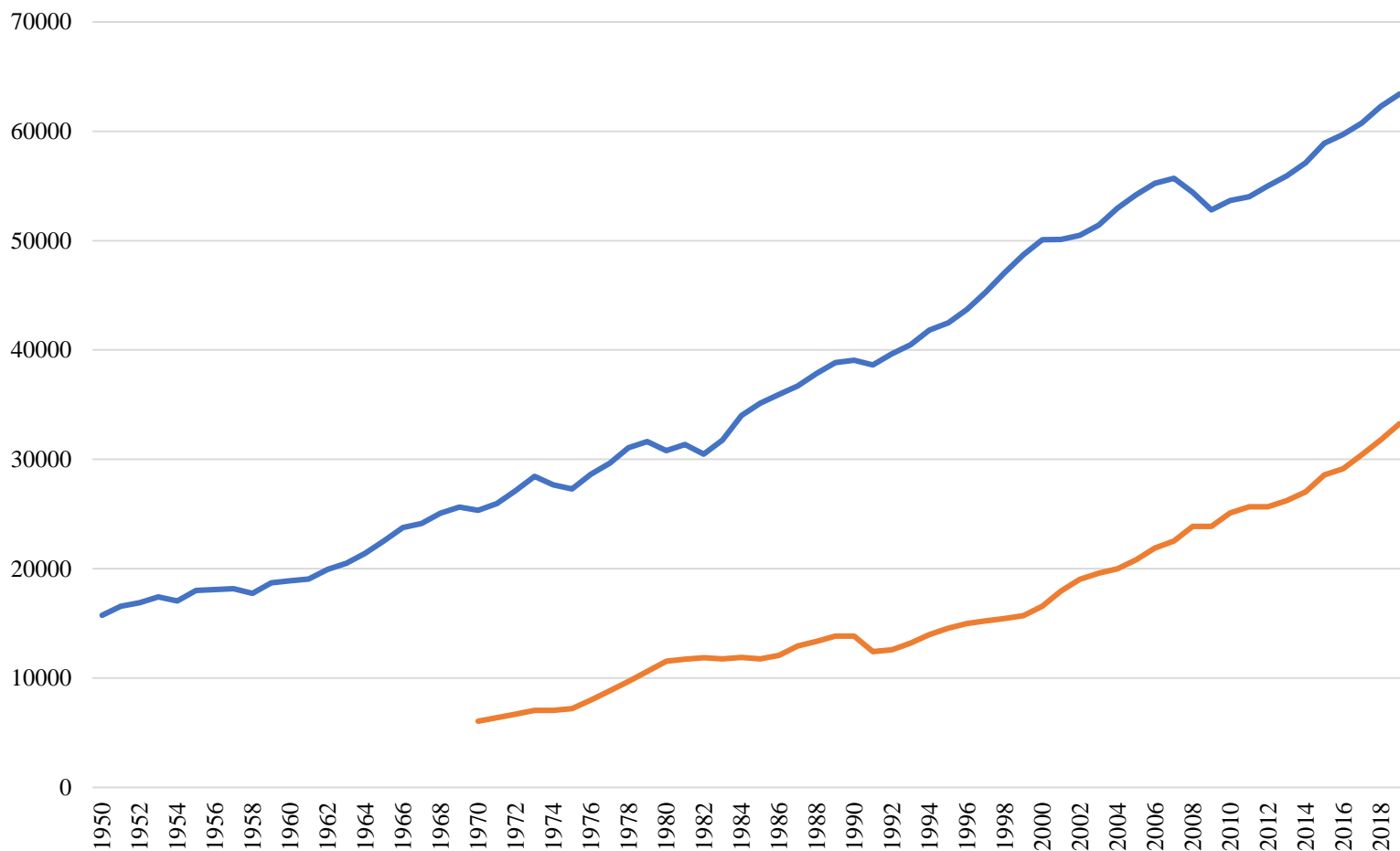
Kibocsátás (Y , Q , termelés, output), fogyasztás (C), megtakarítás (S), beruházás (I , bruttó és nettó beruházás), foglalkoztatottak (N), export (X), import (IM), árszínvonal (P), árindex ($P_{t, t-1}$), kamatláb (i), ... \Rightarrow ...

\Rightarrow A gazdaság összetett (komplex) rendszer.

\Rightarrow Csak sok mutatóval jellemezhető.

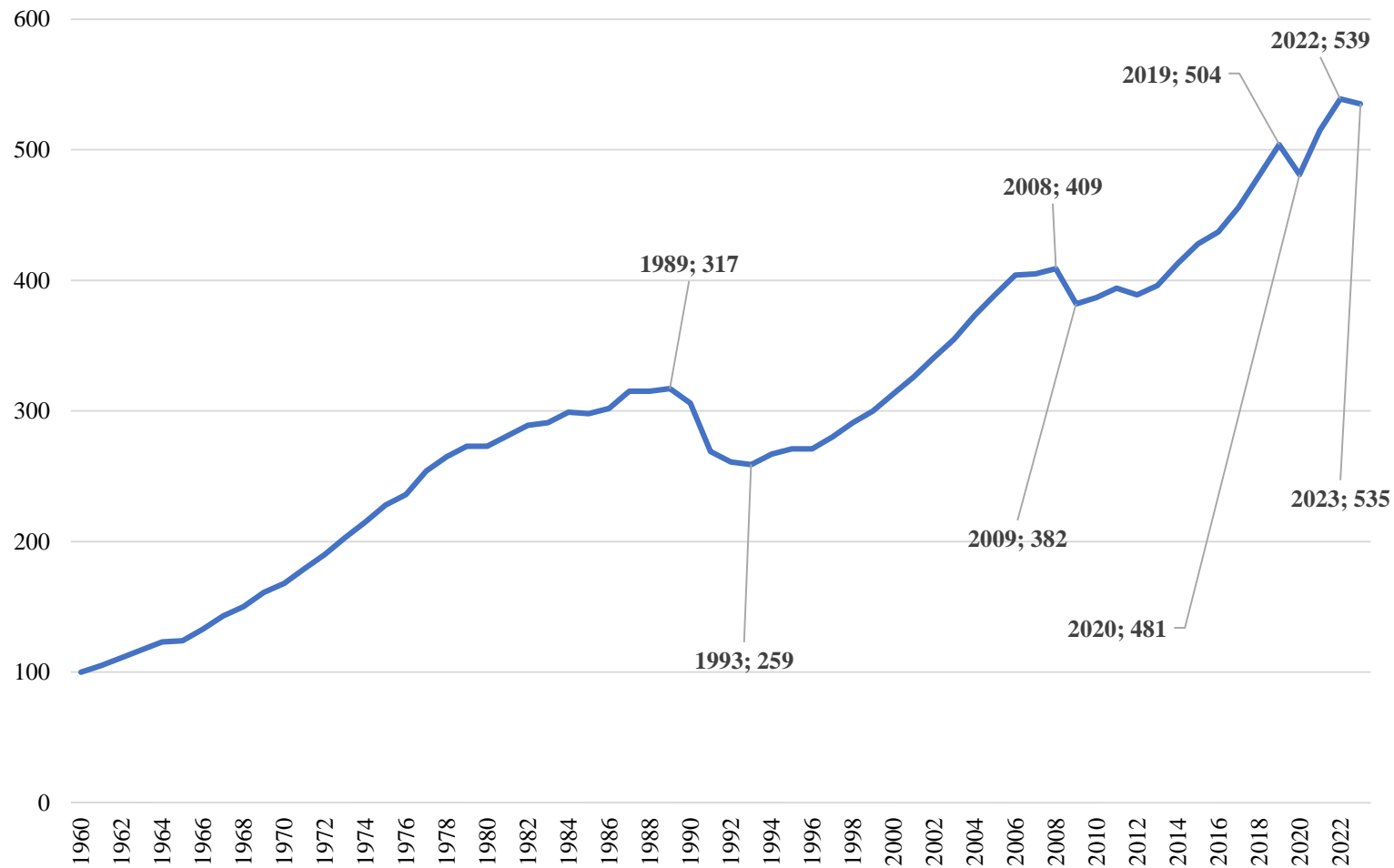
Az amerikai és a magyar főre eső GDP

(2017-es USA dollárban)

Forrás: Penn World Table 10.0

A magyar GDP volumenindexe (1960=100)

Forrás: KSH

GDP

Hogyan számolják ki a GDP-t és mit fejez ki?

Mit jelent az, hogy 2017-es USA dollárban? Miért nem csak USA dollárban hasonlítjuk össze az adatokat?

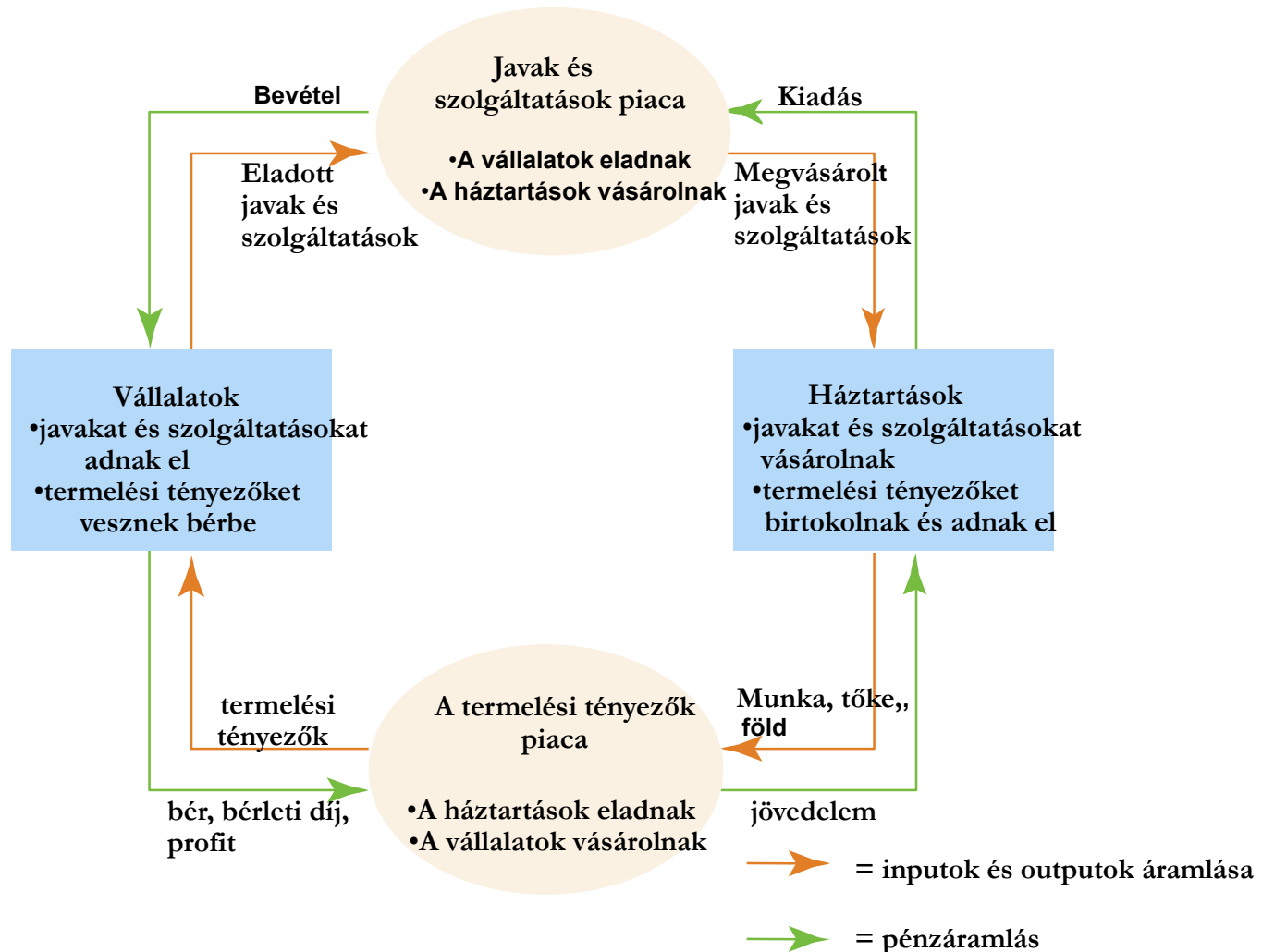
Mit jelent az, hogy „1960=100”?

GDP

Egy ország határain belül adott időszak alatt megtermelt és végső felhasználásra kerülő javak és szolgáltatások piaci értéke.

- (1) Határokon belül: nem az számít, hogy ki termeli, hanem az hogy hol.
- (2) Időszak: általában év vagy negyedév; de elvileg bármilyen rövid időszak lehet, csak időpont nem.
- (3) Végső felhasználás: cél az, hogy mindent csak egyszer számoljunk be.
- (4) Javak és szolgáltatások: a szolgáltatások is beleszámítanak, sőt azok adják a nagyobb részét.
- (5) Piaci érték: az árak nem önkényes mennyiségek.

A gazdasági körforgás

Hozzáadott érték

- A műanyaggyártó vállalat megveszi a nyersolajat és csinál belőle műanyagot: 100 Ft-ért vásárolt nyersolajból lesz 300 Ft-ért továbbadott gyerekjáték-alapanyag, ezt megveszi a játékgyár, csinál belőle játékot és eladja a nagykereskedőnek 600 Ft-ért, akitől megveszi a kiskereskedő 800-ért és eladja a gyerekes családnak 1000 Ft-ért.
- Mekkora a GDP-hez való hozzájárulás? 1000 Ft.
- Mekkora a jövedelem-növekmény? 1000 Ft. Miért? Mert az olajkitermelőnél 100 Ft, a műanyaggyártónál 200 Ft lesz bér, kamat vagy profit, a játékgyárnál ugyanez 300, a nagykereskedőnél 200 és a kiskereskedőnél is, azaz: $100+200+300+200+200=1000$.
- A hozzáadott érték is ennyi: $(100-0)+(300-100)+$
 $+(600-300)+(800-600)+(1000-800)=1000$.

Hozzáadott érték

<u>Mezőgazdaság</u> Bevétel: 25 000 Kamat: 10 000 Bér: 10 000	<u>Feldolgozóipar</u> Bevétel: 20 000 Termelői felhasználás: 10 000 Bér: 8000
--	--

- $GDP = \text{Végső felhasználásra kerülő javak értéke} = 20\,000 + (25\,000 - 10\,000) = 35\,000$
- $GDP = \text{Összes hozzáadott érték} = 25\,000 + (20\,000 - 10\,000) = 35\,000$
- $GDP = \text{Összes jövedelem} = \text{Kamatjövedelem} + \text{bérjövedelem} + \text{profit} = 10\,000 + (10\,000 + 8\,000) + (5\,000 + 2\,000) = 35\,000$

A GDP felhasználása

$$Y=C+I+G+NX$$

Mi mit jelent?

Néhány fontos szabály:

- Csak azt tudjuk értékelni, aminek van piaca. Két fontos kivétel: saját tulajdonú ház, állami vásárlás.
- Beszámítás: a jövedelem nem egyenlő azzal, amit pénzben megkapunk → lakástulajdonosok bérleti díjat „fizetnek” saját maguknak.

GDP vs GNI

GNI (Gross National Income): bruttó nemzeti jövedelem

GNI = bruttó hazai termék

- + nem rezidens gazdasági egységektől kapott elsődleges jövedelmek
- nem rezidens gazdasági egységeknek fizetett elsődleges jövedelmek

GDP jövedelmi oldalról

Magyarország, 2022

jövedelem	millió Ft	a GDP százalékában
Munkavállalói jövedelem	25 939 959	39.3
Termelési és importadók és -támogatások egyenlege	10 375 574	15.7
Működési eredmény, bruttó	23 920 241	36.3
Vegyes jövedelem, bruttó	5 715 972	8.7
GDP	65 951 746	100.0
Külföldről kapott munkajövedelmek	1 312 024	2.0
Külföldnek fizetendő munkajövedelmek	440 642	0.7
Külföldről kapott tulajdonosi jövedelem	6 463 586	9.8
Külföldnek fizetendő tulajdonosi jövedelem	9 638 036	14.6
EU-nakfizetettadó folyó áron	147 891	0.2
EU-tól kapotttámogatás	550 682	0.8
GNI	64 051 469	97.1
Állóeszköz-felhasználás	12 082 447	18.3
NNI	51 969 022	78.8

Nominális GDP vs reál GDP

(Két végső felhasználásra kerülő jószág esetén)

$$NGDP_t = P_t^A Q_t^A + P_t^B Q_t^B$$

$$RGDP_t^s = P_s^A Q_t^A + P_s^B Q_t^B$$

Probléma:

feltettük, hogy a relatív árak nem változnak
új termékek

Mivel a relatív árak elavulnak ➔ láncindex-súlyozás

Láncindex-súlyozás

$$\frac{RGDP_3}{RGDP_0} = \frac{RGDP_1}{RGDP_0} \times \frac{RGDP_2}{RGDP_1} \times \frac{RGDP_3}{RGDP_2}$$

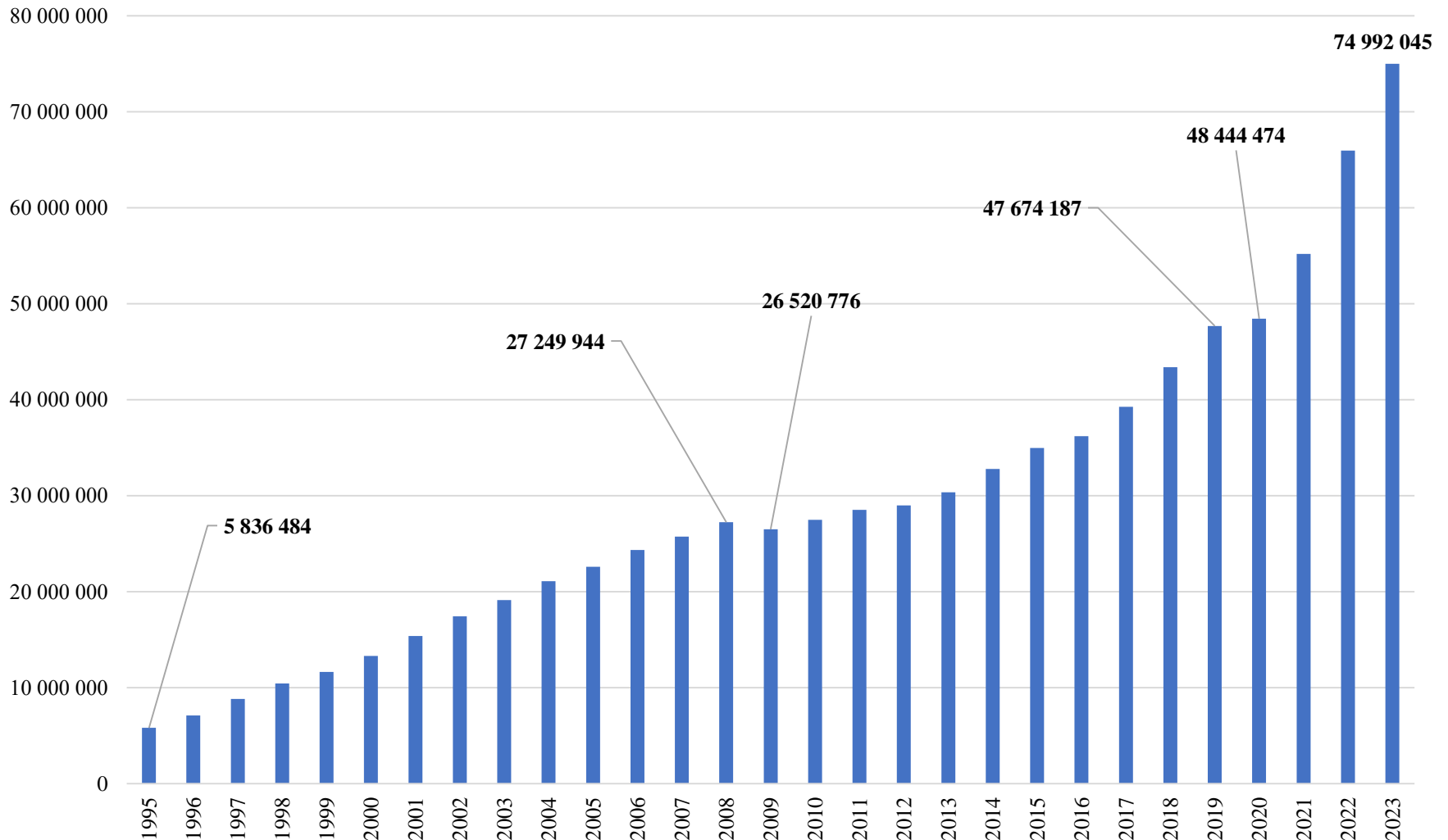
A 0. és az 1. év árai

Az 1. és az 2. év árai

A 2. és a 3. év árai

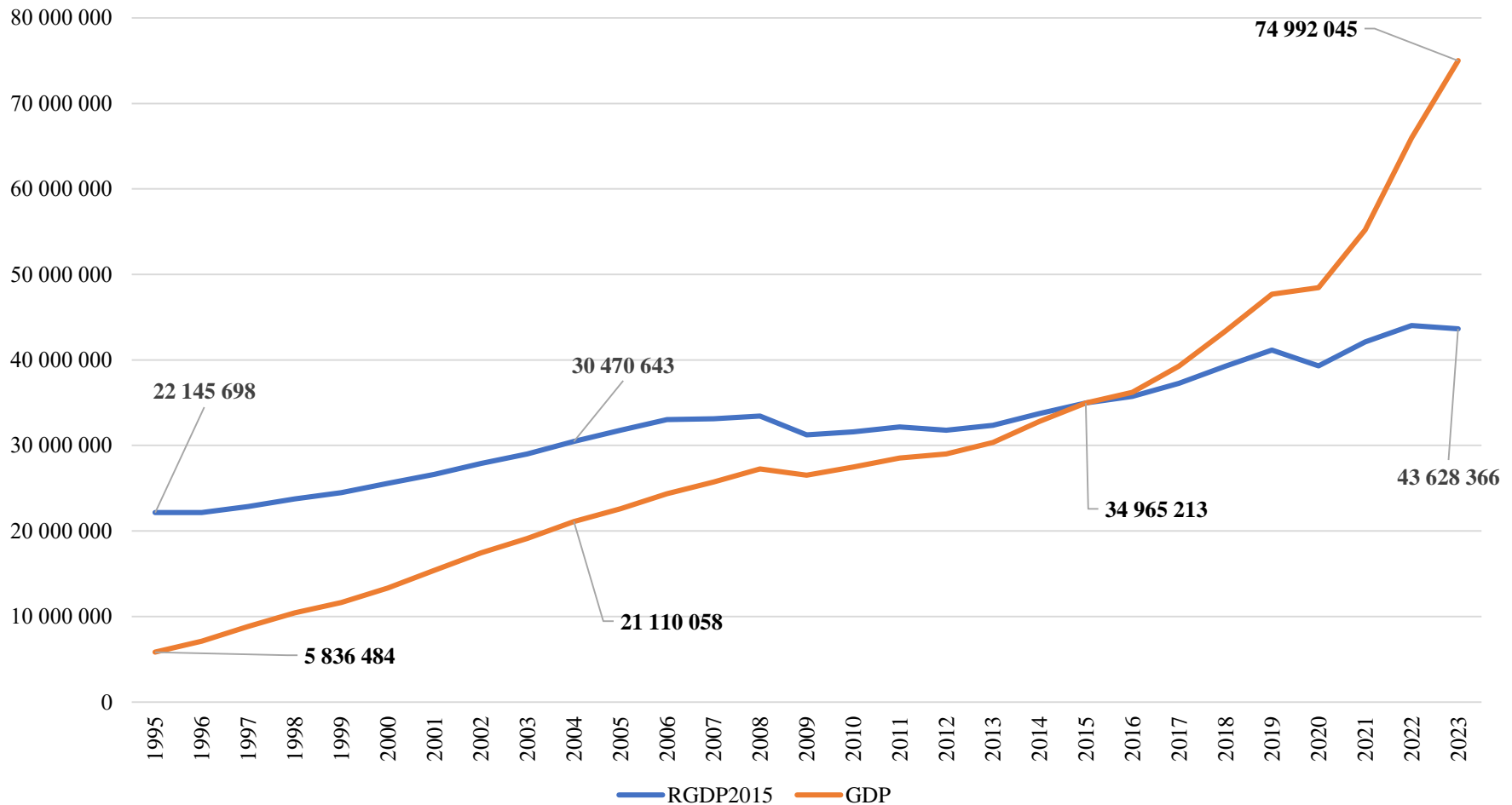
a 0. és 3. év közötti reál GDP növekmény

A magyar GDP folyó áron (milliárd Ft)

Forrás: KSH

A magyar GDP folyó áron és 2015-ös átlagáron (millió Ft)

Forrás: KSH

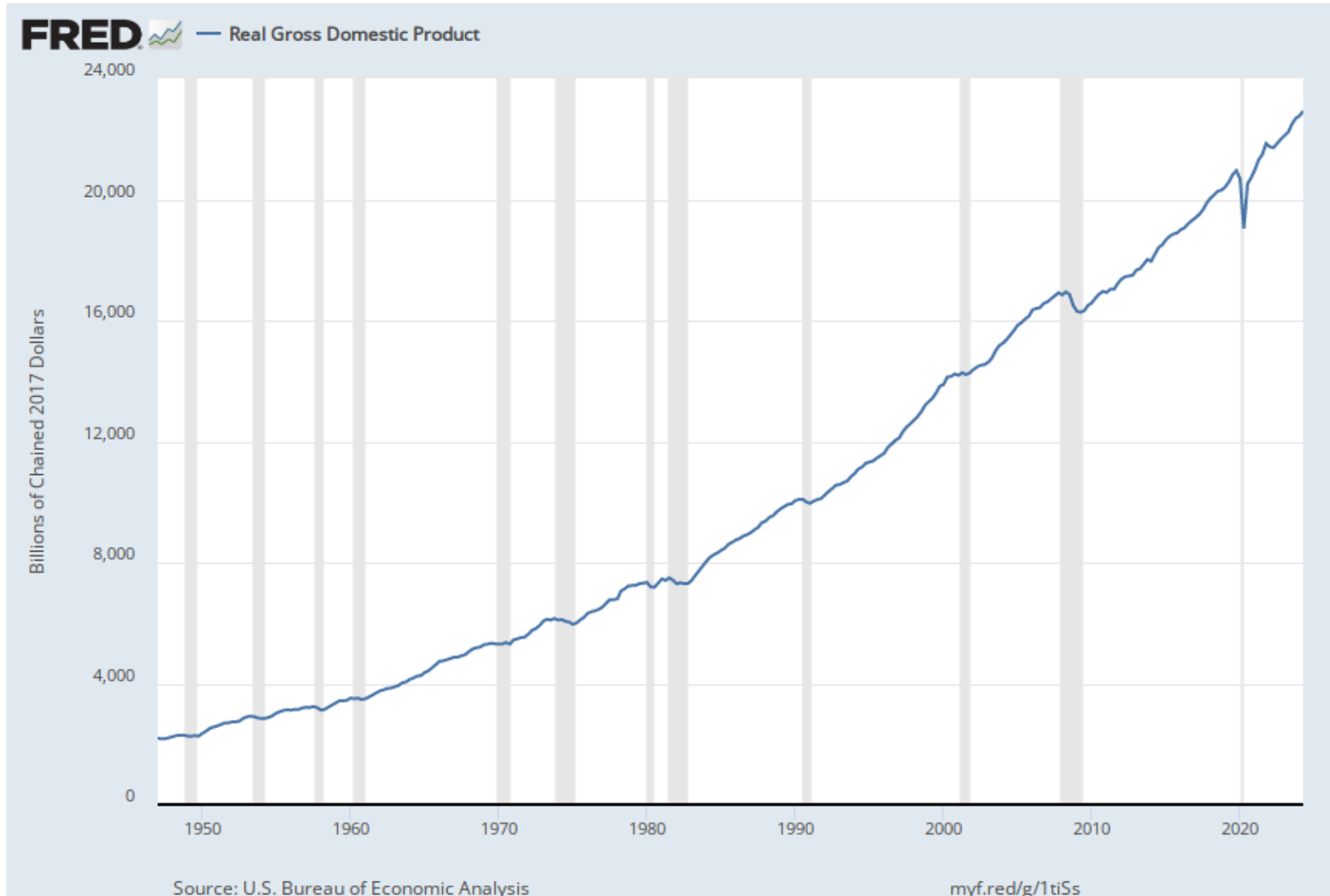
„Gazdasági növekedés”=a reál GDP növekedése → a GDP volumenindexe (előző év azonos időszaka=100,0)

Forrás: KSH

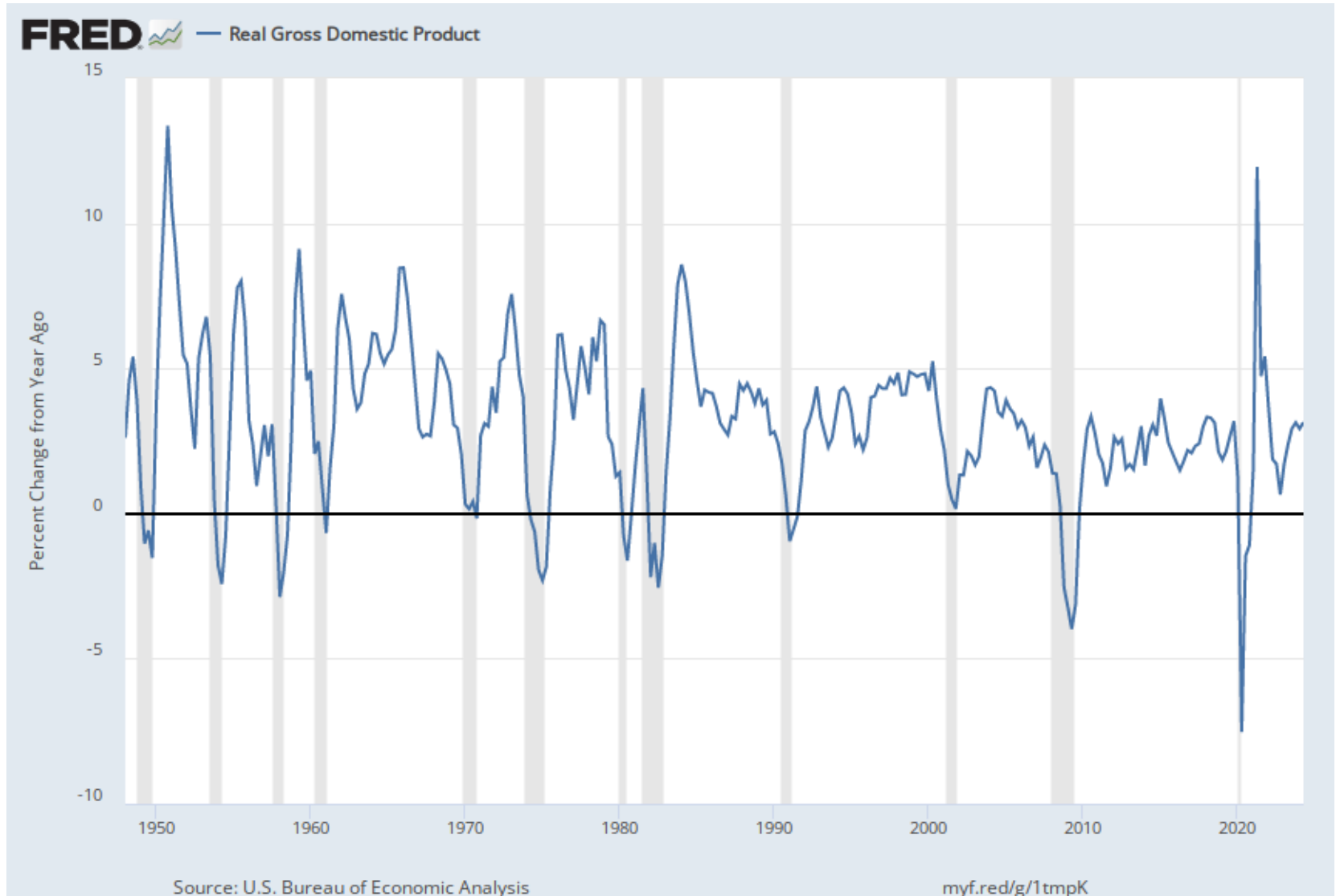
Az amerikai reál GDP

(milliárd 2012-es láncsúlyozott dollár)

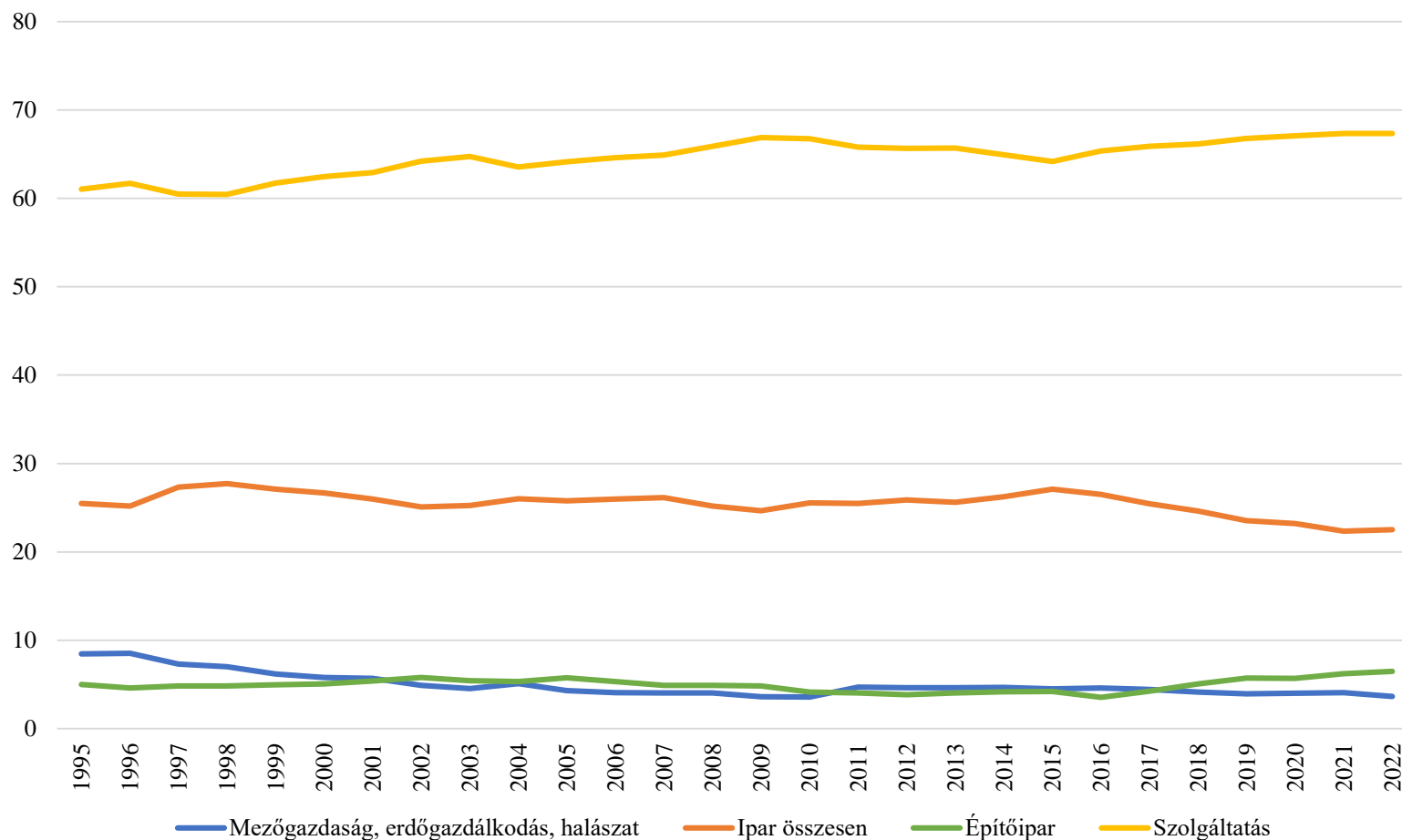
Az amerikai reál GDP

(változás az előző év azonos időszakához képest (%))

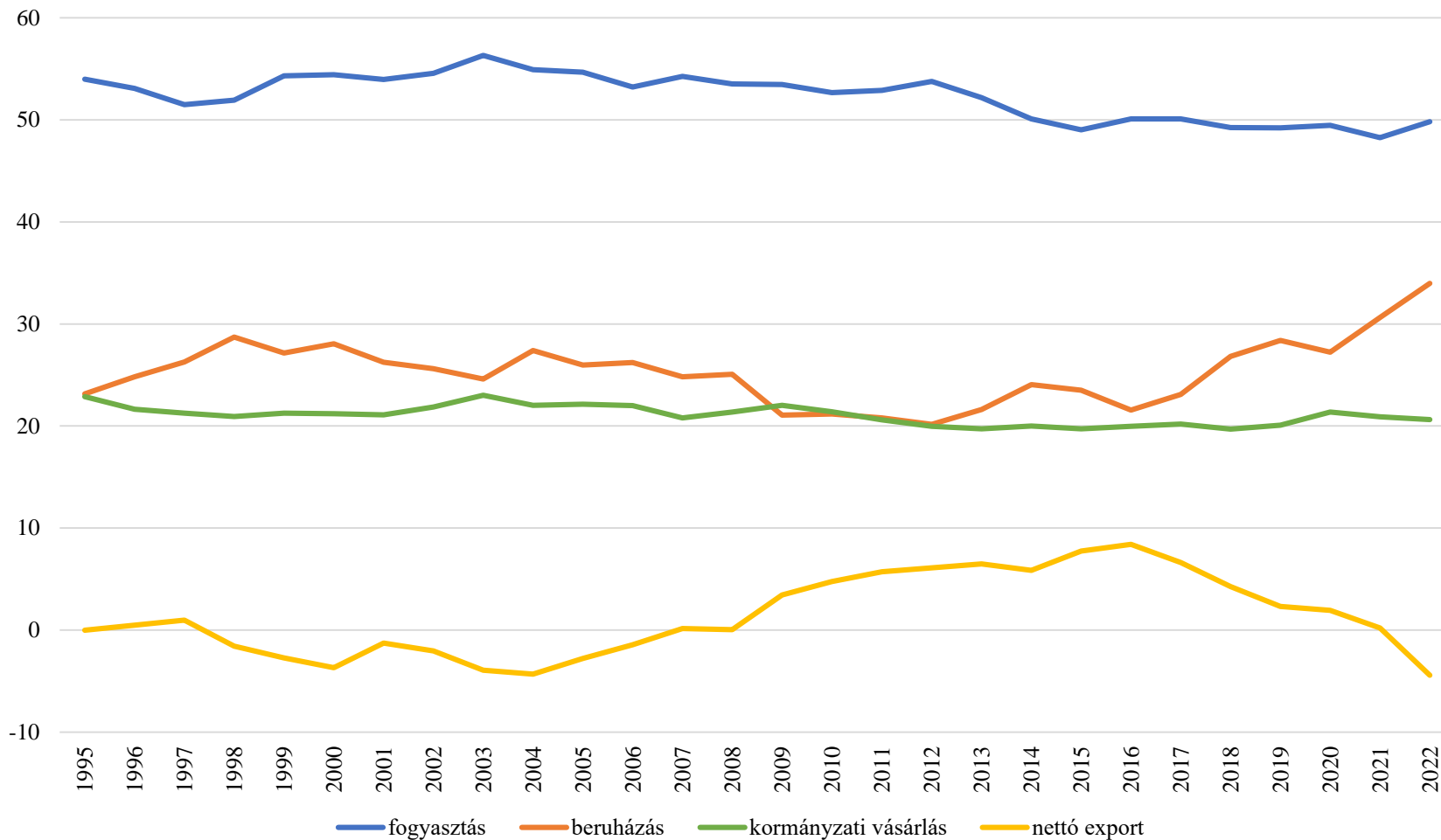
A GDP megoszlás ágazatok között (%)

(A termékadók és támogatások egyenlege nélkül)

Forrás: KSH

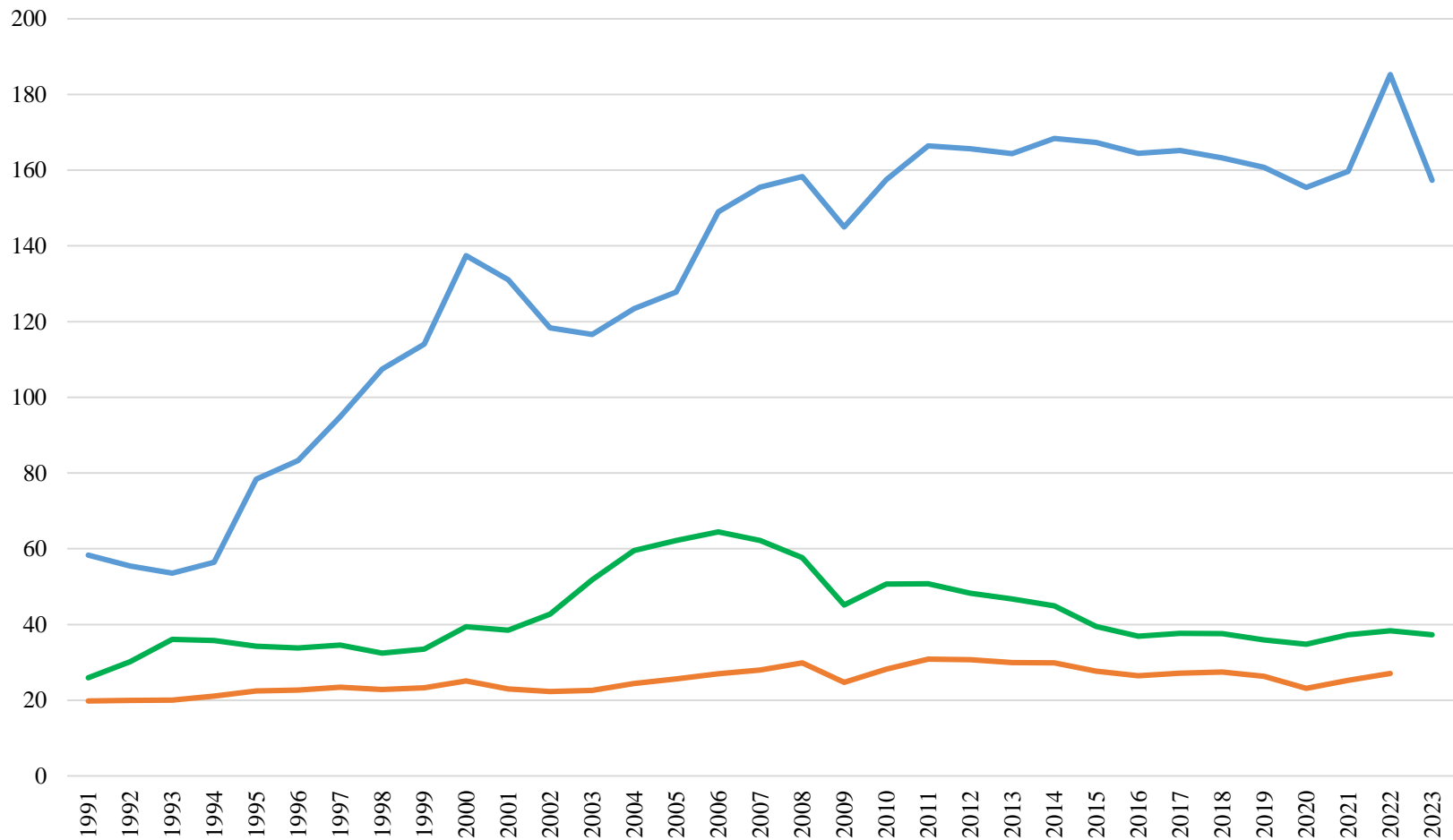
A GDP felhasználása (%)

Forrás: KSH

Amiről nem lesz szó: külkereskedelem

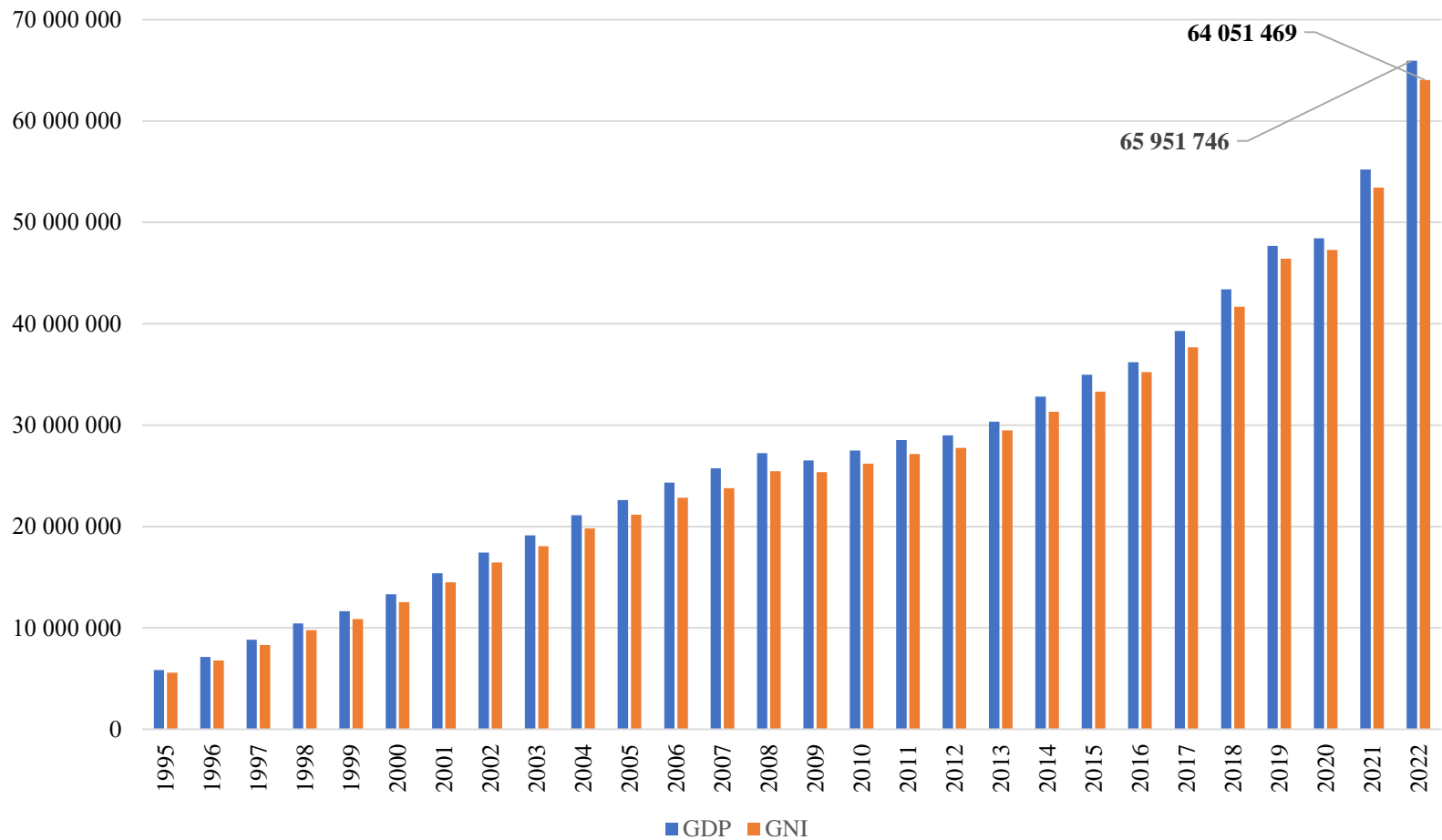
(export + import a GDP százalékában
Magyarországon, az USA-ban és Kínában)

Forrás: WDI

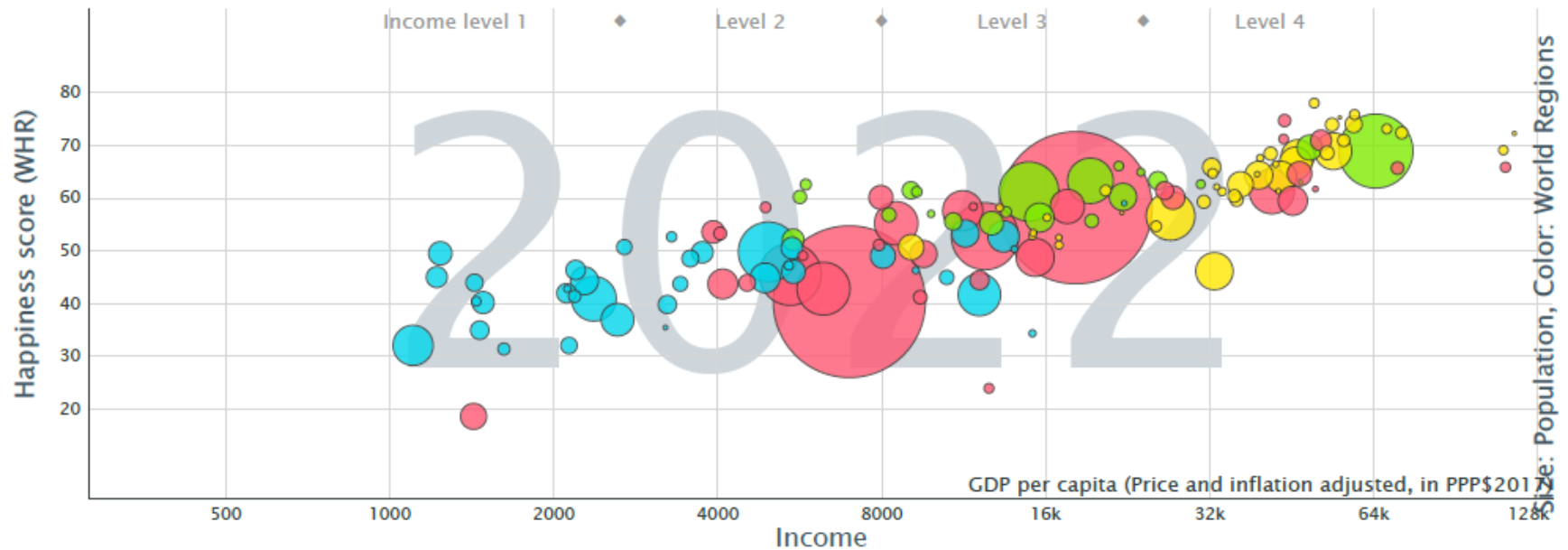
GDP és GNI

(folyó áron, millió Ft)

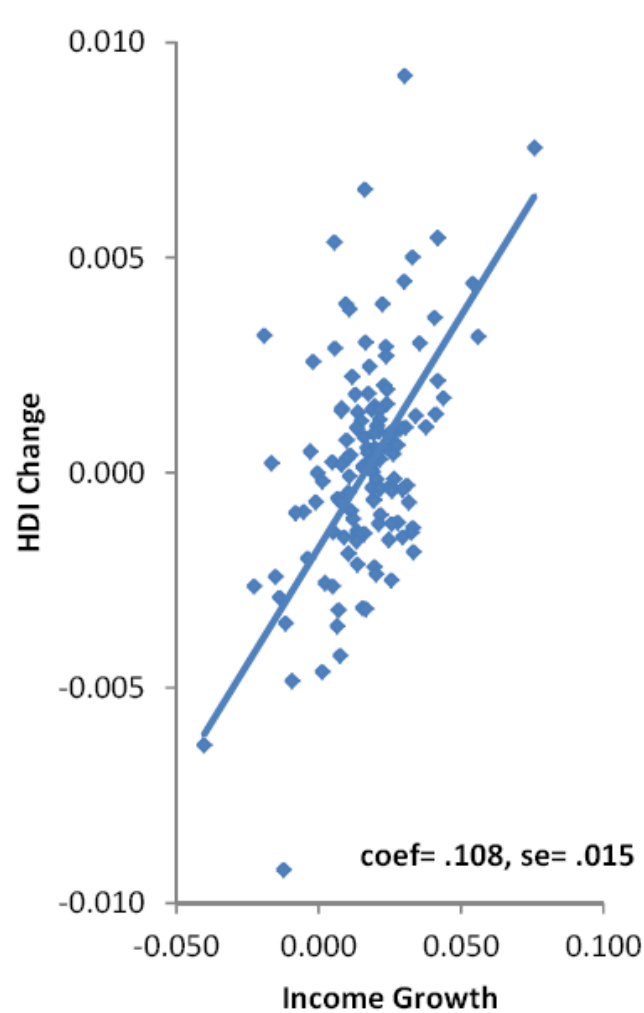
Forrás: KSH

GDP és boldogság

[https://www.gapminder.org/tools/#\\$model\\$markers\\$bubble\\$encoding\\$y\\$data\\$concept=hapiscore_whr&space@=country&=time;;&scale\\$domain:null&zoomed:null&type:null;,,,,;&chart-type=bubbles&url=v1](https://www.gapminder.org/tools/#$model$markers$bubble$encodingydata$concept=hapiscore_whr&space@=country&=time;;&scale$domain:null&zoomed:null&type:null;,,,,;&chart-type=bubbles&url=v1)

GDP és „emberi előrehaladás”

Forrás: Kulhamn et al. (2011, p. 10)

FELADAT

Jövő előadásra kérem elolvasni a
tankönyv 40-71. oldaláig tartó 1. és 2.
fejezetet!

Tanulni önállóan ÉS folyamatosan kell!!!
A tanulás alapja a KÖNYV!

Köszönöm a figyelmet!